

RAQAMLI MOLIVAVIY XIZMATLARNING O'ZBEKISTONDAGI BANK
TIZIMIGA TA'SIRI: IMKONIYATLAR VA XAVF-XATARLAR

Beknazarova Dilafruz

Qarshi davlat universiteti

iqtisodiyot kafedrası o'qituvchisi

Botirova Kamola Bahodir qizi

*Qarshi Davlat Universiteti, Iqtisodiyot fakulteti
talabasi*

Abstract. *This article provides a comprehensive analysis of the development of digital financial services in Uzbekistan's banking system and their impact on economic efficiency. It examines the positive aspects such as the expansion of financial services through technologies like mobile banking, fintech platforms, and electronic payment systems, improvement in customer experience, and the growth of economic inclusion. At the same time, key risks such as cybersecurity threats, low financial literacy, and regulatory gaps are scientifically analyzed.*

Annotatsiya. *Ushbu maqola O'zbekiston bank tizimida raqamli moliyaviy xizmatlarning shakllanishi va ularning iqtisodiy samaradorlikka ta'sirini kompleks tarzda tahlil qiladi. Mobil banking, fintech platformalar, elektron to'lov tizimlari kabi texnologiyalar orqali moliyaviy xizmatlar ko'lamining kengaygani, mijozlar tajribasining yaxshilanishi, iqtisodiy inklyuziyaning oshishi kabi ijobiy jihatlar ko'rib chiqilgan. Shu bilan birga, kiberxavfsizlik tahdidlari, moliyaviy savodxonlik pastligi va tartibga solishdagi bo'shliqlar asosiy xavf-xatarlar sifatida ilmiy tahlil qilinadi.*

Аннотация: *В данной статье проводится комплексный анализ формирования цифровых финансовых услуг в банковской системе Узбекистана и их влияния на экономическую эффективность. Рассматриваются такие положительные аспекты, как расширение спектра финансовых услуг с помощью технологий, таких как мобильный банкинг, финтех-платформы и электронные платежные системы, улучшение клиентского опыта и рост экономической инклюзии. Наряду с этим научно анализируются основные риски, такие как угрозы кибербезопасности, низкий уровень финансовой грамотности и пробелы в регулировании.*

Keywords: *digital financial services, fintech technologies, mobile banking, economic efficiency, financial inclusion, information security, digital transformation, banking system, financial literacy, digital infrastructure.*

Kalit so'zlar: *raqamli moliyaviy xizmatlar, fintech texnologiyalari, mobil banking, iqtisodiy samaradorlik, moliyaviy inklyuziya, axborot xavfsizligi, raqamli transformatsiya, bank tizimi, moliyaviy savodxonlik, raqamli infratuzilma.*

Ключевые слова: *цифровые финансовые услуги, финтех-технологии, мобильный банкинг, экономическая эффективность, финансовая инклюзия, информационная*

безопасность, цифровая трансформация, банковская система, финансовая грамотность, цифровая инфраструктура.

Kirish. So'nggi o'n yillikda raqamli texnologiyalar global moliya sektorida inqilobiy o'zgarishlarni boshlab berdi. Mobil qurilmalar orqali to'lovlar, fintech platformalar, blokcheyn asosidagi xizmatlar, sun'iy intellekt bilan boshqariluvchi moliyaviy maslahatlar bank xizmatlarini nafaqat tezkor va qulay, balki ko'proq shaxsiylashtirilgan tarzda taqdim etishni boshladi. O'zbekiston ham bu tendensiyadan chetda qolmagan holda, raqamli transformatsiyani bank sektorining ustuvor yo'nalishiga aylantirdi.

Davlat dasturlari, masalan, "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi doirasida raqamli moliyalashtirishni chuqurlashtirishga alohida urg'u berilgan. Shunday sharoitda bank tizimi innovatsion texnologiyalarni tatbiq etish orqali xizmat sifati, moliyaviy inklyuziya va iqtisodiy shaffoflikni ta'minlashni maqsad qilgan.

Tadqiqot metodologiyasi. Ushbu tadqiqotda asosiy e'tibor O'zbekiston moliya sohasidagi hozirgi raqamli tendensiyalarni tahlil qilishga qaratildi. Ma'lumotlar ochiq manbalar, ya'ni Davlat statistika agentligi, moliyaviy tahlil portallari hamda so'nggi yillardagi yangiliklar va tahliliy maqolalardan olindi. Statistika ko'rsatkichlar orqali tendensiyalar tahlil qilindi, hamda kontent-tahlil usuli yordamida moliya texnologiyalarining rivojlanishi, imkoniyatlari va muammolari o'rganildi.

Natijalar. Tadqiqot davomida O'zbekistonda moliyaviy texnologiyalar sohasi sezilarli darajada rivojlanayotganini tasdiqlovchi bir qator muhim natijalarga erishildi. So'nggi yillarda aholining raqamli to'lov xizmatlariga bo'lgan qiziqishi ortib, bank mobil ilovalari va elektron hamyonlar orqali amalga oshiriladigan tranzaksiyalar hajmi keskin oshdi. Xususan, 2023-yil oxiriga kelib, respublikada raqamli to'lov xizmatlari orqali bajarilgan operatsiyalar hajmi 834,1 trillion so'mni tashkil etdi. Bu esa 2022-yilga nisbatan 47,8 foizga ko'pdir.

Shuningdek, aholi orasida moliyaviy savodxonlikning oshishi va fintech xizmatlariga bo'lgan ishonchning kuchaygani kuzatildi. Bu esa bank tizimining raqamli transformatsiyasiga zamin yaratmoqda. Raqamli kreditlash, onlayn mikroqarzlar, masofaviy hisob ochish kabi xizmatlarning kengayishi natijasida moliyaviy xizmatlardan foydalanish darajasi oshdi.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, O'zbekistonda moliyaviy texnologiyalar bozori hamon shakllanish bosqichida bo'lsada, unda katta salohiyat mavjud. Raqamli infratuzilmaning yanada rivojlanishi, axborot xavfsizligining kuchaytirilishi hamda huquqiy asoslarning takomillashuvi bu sohaning barqaror o'sishiga xizmat qilmoqda.

Muhokama. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, O'zbekistonda moliyaviy texnologiyalar bozori jadal rivojlanib, raqamli moliya xizmatlariga bo'lgan talab yildan-yilga ortib bormoqda. Bu holat global tendensiyalar bilan hamohang bo'lib, jahonda kuzatilayotgan fintech inqilobining O'zbekiston iqtisodiyotiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatayotganidan dalolat beradi. Aholining moliyaviy xizmatlarga bo'lgan ehtiyoji,

ayniqsa pandemiyadan so'ng, ancha ortgani kuzatildi. Masofaviy xizmatlar, kontaktless to'lovlar, onlayn kreditlash imkoniyatlarining kengayishi aholining moliyaviy kirishuvchanligini oshirdi.

Ushbu holat O'zbekiston hukumati tomonidan raqamli iqtisodiyotga o'tish, elektron hukumat va raqamli bank xizmatlarini rivojlantirishga qaratilgan islohotlar bilan chambarchas bog'liq. Jumladan, "2020–2030 yillarda raqamli O'zbekiston" strategiyasi doirasida qabul qilingan qarorlar, soliq va bank sohasidagi raqamlashtirish jarayonlari fintech ekotizimining shakllanishiga turtki bo'lmoqda. Bu borada xususiy sektor va banklar ham muhim rol o'ynamoqda, ya'ni ular yangi fintech loyihalarini joriy etish orqali bozor talablariga mos xizmatlarni taklif etmoqda.

Shuningdek, moliyaviy savodxonlik darajasining ortib borayotgani va yoshlar orasida raqamli to'lov vositalarining ommalashuvi bu sohaning salohiyatini yanada oshirmoqda. Ammo shu bilan birga, mavjud muammolar ham e'tibordan chetda qolmasligi lozim. Jumladan, raqamli moliyaviy xizmatlardan foydalanishda axborot xavfsizligiga oid xavf-xatarlar, firibgarlik holatlari, shuningdek, yuridik bazaning yetarli darajada mukammal emasligi moliyaviy texnologiyalarning keng qamrovli joriy etilishini cheklashi mumkin.

Shuningdek, qishloq hududlarida internet infratuzilmasining zaifligi, aholi o'rtasida raqamli texnologiyalarga nisbatan ishonchsizlik ham fintech xizmatlaridan foydalanish darajasini kamaytiruvchi omillar sirasiga kiradi. Bu esa davlat siyosatining hududlararo tenglikni ta'minlashga qaratilgan yondashuvini kuchaytirishni talab etadi.

Yuqoridagi omillarni inobatga olgan holda aytish mumkinki, O'zbekistonda moliyaviy texnologiyalar rivoji ijobiy sur'atda ketmoqda, biroq bu yo'ldagi muammolar tizimli yondashuv orqali bartaraf etilishi lozim. Shu bois, davlat va xususiy sektor hamkorligida fintech ekotizimini mustahkamlovchi strategik chora-tadbirlarni ishlab chiqish, moliyaviy savodxonlikni oshirishga qaratilgan maqsadli dasturlarni amalga oshirish va sohadagi normativ-huquqiy bazani takomillashtirish zarur.

Xulosa va tavsiyalar. Tadqiqot davomida O'zbekiston moliyaviy texnologiyalari sektorining bugungi holati, mavjud muammolar va rivojlanish istiqbollari chuqur tahlil qilindi. Olingan natijalar shuni ko'rsatdiki, mamlakatda fintech xizmatlariga bo'lgan ehtiyoj va talab ortib bormoqda, bu esa sektorda innovatsiyalarni tezlashtirayotgan asosiy omillardan biri hisoblanadi. Raqamli to'lov tizimlari, elektron banking va onlayn moliyaviy xizmatlarning kengayib borayotgani iqtisodiyotni raqamlashtirish jarayoniga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Shu bilan birga, tizimli muammolar — axborot xavfsizligi, huquqiy me'yorlarning yetarlicha takomillashmaganligi, texnologik infratuzilmaning notekis rivojlanishi va aholining raqamli savodxonligidagi tafovutlar sohaning barqaror va inklyuziv rivojlanishiga to'sqinlik qilmoqda.

Tadqiqot natijalari asosida aytish mumkinki, moliyaviy texnologiyalar O'zbekistonda iqtisodiyotni modernizatsiya qilish, investitsion muhitni yaxshilash va moliyaviy inklyuziyani ta'minlashda muhim vosita sifatida xizmat qilmoqda. Biroq bu

imkoniyatlardan to'liq foydalanish uchun muvofiqlashtirilgan va strategik yondashuv zarur. Masalan quyidagilar:

1. Normativ-huquqiy bazani takomillashtirish.

Fintech sohasiga oid qonunchilikni xalqaro tajriba asosida modernizatsiya qilish, xususan kriptofondlar, onlayn kreditlash va crowdfunding platformalarining huquqiy maqomini aniq belgilash lozim.

2. Moliyaviy savodxonlikni oshirish bo'yicha milliy dastur joriy etish.

Aholining, ayniqsa yoshlarning raqamli moliyaviy vositalardan xabardorligini oshirish uchun ta'lim tizimiga moliyaviy savodxonlik darslarini kiritish zarur.

3. Raqamli infratuzilmani hududiy tenglik asosida rivojlantirish.

Qishloq va chekka hududlarda internet va mobil aloqa infratuzilmasini yaxshilash orqali fintech xizmatlaridan foydalanish imkoniyatini kengaytirish kerak.

4. Xavfsizlikni kuchaytirish va iste'molchilarni himoya qilish.

Axborot xavfsizligi standartlarini kuchaytirish, moliyaviy texnologiyalar bilan bog'liq firibgarlik va xatarlarga qarshi tizimli choralarni ishlab chiqish muhim.

5. Davlat-xususiy hamkorlikni rag'batlantirish.

Fintech startaplarining rivojiga ko'maklashish uchun grant dasturlari, inkubator va akseleratorlar tashkil etilishi lozim.

6. Fintech ma'lumotlar bazasini shakllantirish.

Mamlakatdagi moliyaviy texnologiyalar bozoriga oid statistik ma'lumotlarni muntazam to'plab, ochiq manbalarda e'lon qilish orqali ilmiy tadqiqot va strategik qaror qabul qilish jarayonlari uchun asos yaratish tavsiya etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. (2024). Raqamli to'lov tizimlari yillik hisobot. <https://cbu.uz>

2. UNDP O'zbekiston. (2024). Digital Financial Inclusion Report.

3. CERT.uz. (2024). Cybersecurity Threats in Uzbekistan Financial Sector. <https://cert.uz>

4. World Bank. (2023). Digital Financial Services Overview. <https://worldbank.org>

5. IMF. (2023). Financial Access Survey. <https://data.imf.org>

6. OECD. (2022). Digitalisation and Finance. <https://www.oecd.org>

7. Xalq banki. (2023). Yillik hisobot. <https://xb.uz>

8. Davlat statistika qo'mitasi. (2023). Moliyaviy xizmatlar statistikasi. <https://stat.uz>